

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційну роботу **Пань Шен «Методика формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки»**, подану на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження.

Освітня галузь здатна актуалізувати інноваційні підходи до вирішення проблеми оновлення методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів, у тому числі мистецької галузі, здатних мобільно змінювати змістові та організаційні форми освітнього процесу зі школярами. Це врегульовується законом України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепцією «Нова українська школа», іншими документами, а також Стандартами, зокрема щодо базової середньої освіти, музичного мистецтва, підготовки вчителя початкових класів та вчителя закладу загальної середньої освіти.

Формування цілісного світогляду школярів у межах компетентнісної парадигми на основі музичного мистецтва актуалізує проблему виконавської культури майбутніх учителів мистецької галузі, що забезпечується в повній мірі фортепіанною підготовкою. Саме фортепіано, як інструмент, та відповідний музичний репертуар, як художньо-образна світова спадщина, й оволодіння нею сприяють освіченості майбутніх фахівців цієї галузі, є вагомим ресурсом педагогічного впливу на художній світогляд особистості, формування цілісної художньої картини світу, усвідомлення національної культури через ідентифікацію фортепіанних шкіл.

Автор знайшов незвичайний шлях актуалізації концепції Б.Гершунського стосовно рівнів професійного становлення: грамотності, освіченості та компетентності на конкретному прикладі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. У контексті компетентнісної парадигми, яка є домінуючою в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, виокремлено найвагоміші художню та поліхудожню компетентності, які мають інтегральну сутність і охоплюють полікультурний, крос-культурний, транскультурний, поліхудожній та полімодальний вектори.

Позитивним вважаємо те, що у дослідженні визначені якості співвіднесено для майбутніх учителів музичного мистецтва з педагогічним контентом, що актуалізує формування художньо-педагогічної освіченості та доведена можливість їх формування на теоретичному і виконавсько-інтерпретаційному рівнях, а саме: в процесі фортепіанної підготовки.

Актуальність підсилюється винайденням автором неординарного вирішення виникаючих проблем шляхом подолання суперечності між важливістю формування художньо-педагогічної освіченості як основи інтегральної художньої компетентності та відсутності науково-теоретичного

обґрунтування сутності зазначеного феномена; між наявним художньо-творчим потенціалом різних видів фортепіанної підготовки та слабким їх застосуванням як освітнього ресурсу задля формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва; між важливістю художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва та відсутності цілеспрямованої методики її формування в процесі фортепіанної підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків.

Висока ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, теоретичних висновків та результатів дослідження підтверджується глибиною методологічної, теоретичної, полікультурної бази, її прикладним характером, спрямуванням компетентностей і програмних результатів навчання.

Обґрунтування методології та методичної системи є безперечним здобутком автора, оскільки в роботі визначено послідовність понять – «художньо-освітній процес», «професійна освіченість» та «художньо-педагогічна освіченість», представлено їх змістовий взаємозв'язок, що забезпечує безперервність та перспективність не лише їх усвідомлення, а й практичного застосування у становленні фахівців.

Зазначені аспекти ґрунтуються на принципах поліхудожньої освіти, інтегрованого навчання мистецтва, формування художньо-естетичної культури особистості вчителя музичного мистецтва, що входять у відповідне коло питань музичної творчості та уможливорює застосування таких понять, як: художня техніка, виконавська майстерність як художньо-педагогічна проблема, художня грамотність, художня компетентність та інші.

Підтвердженням результатів є застосування комплексу теоретичних, емпіричних та статистичних методів Науковий апарат дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання, наукова новизна сформульовані грамотно.

Не викликає сумніву новизна представленого дослідження, в якому означений феномен, як системне утворення, в якому компоненти (фахово-мотиваційний, культурно-інформаційний, художньо-семіотичний та інтерпретаційно-виконавський) та їх елементи знаходяться у взаємозв'язку на основі обґрунтованих наукових підходів (історико-культурологічний, мистецько-інтеграційний, функціонально-праксеологічний, комунікативно-творчий) з розробленою і доведеною перспективністю застосованих педагогічних принципів методичного спрямування та представлених педагогічних умов формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки; виокремлено наскрізну педагогічну умову (цілеспрямоване накопичення художньо-педагогічної інформації та її застосування в роботі над фортепіанними творами) в контексті науково-педагогічної теорії та методики підготовки вчителів музичного мистецтва до практичної діяльності зі школярами в науковому дискурсі ще визначені не були.

Структура дисертації є логічно побудованою та розгортається від аналізу попередніх науково-теоретичних досягнень відповідних наукових галузей через розкриття сутності феномена художньої освіченості в компетентнісній парадигмі, обґрунтування змісту та структури художньо-педагогічної освіченості майбутніх фахівців у процесі фортепіанної підготовки, визначення методологічних пріоритетів та розробки методики їх художньо-педагогічної освіченості до визначення критеріїв оцінювання художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва задля експериментальної перевірки ефективності авторської методики.

Пань Шен визначив п'ять завдань, які сфокусовані на досягненні мети, що полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.

Вирішуючи *перше завдання* стосовно розкриття сутності феномена художньої освіченості дисертант висвітлює її у контексті компетентнісної парадигми, яка в педагогіці визначена домінуючою, починаючи з середньої освіти до третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, слухно визначаючи функціональну сутність набуття грамотності та освіченості як вагомих складових фахових компетентностей, виокремлюючи найвагоміші з них, які охоплюють художні та поліхудожні аспекти їхньої творчої діяльності, що об'єктивується через полікультурність, крос-культурність, транскультурність, поліхудожність та полімодальність у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Вирішуючи *друге завдання* з обґрунтування змісту та структури художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки, автором здійснено розкриття поняття «художньо-педагогічна освіченість» шляхом наукової рефлексії феномена художньо-освітнього процесу та визначено сенс цього поняття як спеціально організованої особливої властивості навчання мистецтву, яке характеризується цілеспрямовано скоординованими діями його учасників на отримання художньої інформації на основі використання різних видів мистецтва, їх зв'язків і художніх методів, що підсилює інтеграцію творчих дій для якісної інтерпретації художнього образу твору.

Заслуговує схвальної оцінки поліфункціональна сутність представленого поняття «художньо-педагогічна освіченість» майбутнього вчителя музичного мистецтва як інтегральної комплексної характеристики особистості, яка виявляє якісну спрямованість на розширення і поглиблення знань у галузі художньої культури задля осмисленого застосування в освітньому процесі з музичного мистецтва під час роботи над виконавською інтерпретацією музичних творів та у виробничій практиці.

Визначаючи структуру художньо-педагогічної освіченості, автор розкриває її зміст у комплексі визначених складових з їх змістовими елементами, серед яких ключове значення має пізнавально-пошукова ініціатива в галузі полімистецької проблематики й художньої культури;

культурологічна поінформованість, поліхудожня грамотність, полісенсорні уявлення (відповідні асоціативні зв'язки), художня образність виконавства та її спрямованість у педагогічну площину, що є особливо значущою.

Розв'язуючи *третьє завдання*, яке було спрямоване на обґрунтування методології та розробку методики художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки, обрані історико-культурологічний, мистецько-інтеграційний, функціонально-праксеологічний та комунікативно-творчий наукові підходи, які забезпечили реалізацію художньо-інтеграційного, світоглядного потенціалу фортепіанних творів та розширення перцептивних модусів художньо-естетичного досвіду, поліфункціональність дій майбутніх учителів музичного мистецтва тощо.

У контексті методологічних основ розроблено педагогічні принципи методичного спрямування, такі як – врахування історико-культурної еволюції художньої творчості; акцентування уваги на художньо-світоглядному аспекті творів мистецтва; розширення перцептивних модусів художньо-естетичного досвіду (полімодальність); різновекторність мистецької інтеграції (мовної, жанрово-стильової, творчо-виконавської); орієнтація на поліфункціональність діяльності вчителя музичного мистецтва; розуміння художньо-педагогічної освіченості як конкурентної переваги; розуміння інтерпретації твору як художньо-комунікативного процесу; врахування полікультурного контексту інтерпретації творів мистецтва, фортепіанних творів.

Позитивної оцінки заслугоує теоретична модель методики формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва, яка складається з декількох блоків: цільового, методологічного, методичного та результативного. В результаті чого визначені рівні сформованості художньо-педагогічної освіченості та динаміка їх кількісних та якісних змін.

Вирішення *четвертого завдання* уможливило визначення критеріїв оцінювання художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва з відповідними показниками. Представлені в дисертації критерії були розроблені з огляду на змістові характеристики компонентів художньо-педагогічної освіченості. Так, професійно-мотиваційний компонент оцінювався за інтенціональним критерієм з урахуванням ступеня вмотивованості на розширення знань з різних видів мистецтва та мірою пізнавально-пошукової активності щодо застосування поліхудожніх явищ в освітньому процесі і навчанні гри на фортепіано і відповідних показниках. Культуро-інформаційний компонент діагностовано за когнітивним критерієм за показниками усвідомлення соціокультурних основ художньо-освітнього процесу та художньо-мисленнєвою операційністю у розв'язанні художньо-педагогічних завдань на основі фортепіанної підготовки. Художньо-семіотичний компонент оцінювався контекстним критерієм за ступенем розуміння «мови» різних видів мистецтва та їх застосування в наведенні аналогій та асоціативних зв'язків у роботі над образом твору та мірою

володіння семіотико-семантичний тезаурусом та його застосуванням в роботі над фортепіанними творами. Інтерпретаційно-виконавський компонент оцінювався творчим критерієм із застосуванням показників стосовно виявлення художньо-образних асоціацій та самостійності застосування відповідного методичного ресурсу в художньо-інтерпретаційному процесі.

Найбільш ефективними в процесі діагностики виявилась низка методів: модифікація анкети (за Juslin & P. Laukka); тест для визначення ступеню умотивованості на розширення знань з різних видів мистецтва та міри володіння семіотико-семантичним тезаурусом у роботі над фортепіанними творами та виявлення ступеня усвідомлення соціокультурних основ художньо-освітнього процесу; розуміння мови різних видів мистецтва (образів, символів) та їх застосування в наведенні аналогій та асоціативних зв'язків у роботі над образом твору та інші.

Заслуговує на схвальну оцінку розв'язання *п'ятого завдання* стосовно експериментальної перевірки ефективності методики формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки, яке здійснено ефективно завдяки застосуванню поетапної методики з урахуванням двох педагогічних умов; впровадження наскрізної педагогічної умови здійснено застосуванням пізнавально-пошукових, методико-організаційних методів, а також моделювання ситуацій творчого аналізу творів у контексті освітніх завдань та інших методів. Під час застосування умови стосовно запровадження поліхудожнього методичного супроводу в освітній процес фортепіанної підготовки, що зреалізовувалася впродовж поліхудожньо-установчого етапу формувального експерименту, було застосовано методи стимулювання синестезії почуттів; заміни модусів сприйняття та асоціацій; створення художньо-образного тезаурусу. Педагогічна умова – стимулювання до розкриття контексту твору задля вирішення функціональних освітніх завдань у фаховій діяльності запроваджувалася на педагогічно-контекстному етапі та забезпечувалася методами на основі педагогічних технік гейміфікації освітнього процесу із метою формування здатності майбутніх фахівців застосовувати інноваційні дидактичні та метакогнітивні педагогічно-саморегулятивні стратегії задля реалізації у майбутній фаховій діяльності художньо-комунікативного потенціалу музичних творів.

Висновуючи результати аналізу змісту дисертації можемо дійти висновку, що в ході роботи над дисертацією були розв'язані всі поставлені завдання, мета досягнута, представлена дисертація є завершеною кваліфікаційною працею.

Вірогідність отриманих результатів дослідження зумовлена багатьма факторами: обґрунтованістю основних теоретико-методологічних положень, системністю й цілісністю застосованих практичних дій, дотриманням послідовності конкретних етапів експериментальної роботи, використанням комплексу доцільних та цілеспрямованих методів, які відповідають предмету, завданням дослідження, а також репрезентативністю вибірки,

результатами впровадження запропонованої методики у практику підготовки фахівців закладів вищої педагогічної освіти мистецького профілю, належною обробкою отриманих даних статистичними методами.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні положення і висновки дисертації викладено у дев'яти публікаціях автора, з яких одна – у співавторстві. З них: 3 – у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні, 5 – апробаційного характеру. Адекватними обраній темі є спрямованість матеріалів, які представлені на науково-практичних конференціях, де відбувалась апробація дисертації, що повною мірою розкривають дослідницьку проблему з формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.

Кількість, якість та повнота висвітлення результатів та відображення змісту дисертації відповідає встановленим вимогам. Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за змістом, структурою вона відповідає вимогам МОН України.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному плані наступні побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. В роботі застосована низка цілеспрямованих принципів положень, які є доволі розлогі і можуть стати самі ємисловою характеристикою їх змісту. Вважаємо, що їх формулювання можна подати компактніше (наприклад, авторське формулювання принципу – «акцентування уваги на художньо-світоглядному аспекті творів мистецтва» може бути скорочено таким чином – «сконцентрованість художньо-світоглядної уваги»; авторське формулювання принципу – «розширення перцептивних модусів художньо-естетичного досвіду (полімодальність)» – скоротити до «полімодальність перцептивного досвіду»).
2. Автором визначена доцільна педагогічна умова – «стимулювання до розкриття контексту твору задля вирішення функціональних освітніх завдань у фаховій діяльності». Потребує пояснення міра прояву «самості» у застосуванні цієї педагогічної умови в експериментальній частині дослідження.
3. Визначення критеріїв та їх показників оцінювання художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва природно визначено у завданнях дослідження, натомість воно відсутнє в позиціях представленого змісту дисертації.
4. В роботі надані авторські розуміння ключових понять, серед яких – «художньо-освітній процес – це спеціально організована особлива властивість навчання мистецтву...» і далі по тексту. Викликає інтерес і тому потребує розкриття застосовані шляхи досягнення автором поставленої мети з організації вказаної властивості.

5. Робота не позбавлена деяких термінологічних неточностей, як то: «інтертекстуальний аналіз», «підкріплення до навчання (підрозд. 2.2)», «художньо-мисленнева операційність» (підрозд. 3.1).

Зазначені побажання не впливають на загальний позитивний висновок щодо високої оцінки дисертаційної роботи Пань Шен.

Загальний висновок

Таким чином, узагальнюючи, зазначимо, що дисертація **Пань Шен** на тему: **«Методика формування художньо-педагогічної освіченості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є завершеним, цілісним, самостійним, ґрунтовним, науково вагомим дослідженням з актуальної проблеми теорії мистецької освіти, методики підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, яке має яскраво виражену наукову новизну і прикладне значення її результатів для підготовки фахівців освітньої галузі з музичного мистецтва. Представлена дисертаційна робота відповідає чинним вимогам пунктів №№ 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. Її автор, Пань Шен, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки мистецтва
та фортепіанного виконавства
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Підпис **Наталія ГУРАЛЬНИК**
ЗАВІРЯЮ: зав. канцелярією
НПУ ім. М.П. Драгоманова
Підпис «10» 10 2022р.